

Hertugbyen Augustenborg

- fra fortid til nutid

- en by i forvandling - fra forfald til kulturperle

- projektet / visionen - behov og drømme

- en plan for fremtiden

- et oplæg fra en flok ildsjæle...

Dec. 2014

Hertugbyen Augustenborg

- fra fortid til nutid

- en by i forvandling - fra forfald til kulturperle...

- Om dette bilag - projektets baggrund og udgangspunkt.

Projektet / visionens indhold bygger i alt væsentligt på "Bevarende lokalplan nr. 47-1 Hertugbyen Augustenborg" udarbejdet og vedtaget af byrådet i daværende Augustenborg Kommune - 8. marts 2006.

Dertil kommer en udarbejdet vejledning, som blev udarbejdet med det formål:

"- at fastholde og sikre de kvaliteter, der er karakteristiske for det eksisterende bymiljø i Augustenborg, samt at åbne mulighed for ny bebyggelse inden for lokalplanområdets afgrænsninger.

Vejledningen knyttes til lokalplan nr. 47 og kommuneplantillæg nr. 25 for Hertugbyen; men kan også bruges på tilsvarende huse i hele kommunen. Vejledningen giver anvisninger på bevaring, restaurering og vedligeholdelse af bygninger og bygningsdele i lokalplanens område.

Vedligeholdelse, reparation, fornyelse, udskiftning eller ombygning, vejledningen rummer en række råd og "tommelfingerregler" og ikke mindst har den til formål, at gøre alle, der har ansvar for bevaringsværdige bygninger, at de har et hus som kræver specielle løsninger".

Mens Lokalplan 47-1 alene forholder sig til områderne A₁ og A₂ i dette oplæg (oversigtsplan er gengivet på næste side), er her også medtaget Havnearealet B og Slottet og Slotsparken - område C og C₁.

Begge fordi de på forskellig, men også afgørende vis har og kan få indflydelse på, hvordan den gamle Augustenborg by i fremtiden vil kunne komme til at fungere. - f.eks. hvilke anlægsaktiviteter, der vil være mulige for at skabe liv i området og dermed tiltrække sig omverdenens opmærksomhed.

At der er stor lokal interesse for Augustenborgs fremtid viser også en ansøgning fra Bevarings- og Forskønnelsesudvalget under Lokalhistorisk Arkiv for Augustenborg og Omegn.

Ansøgningen er en meget detaljeret gennemgang af forskellige områder i byen, med forslag til konkrete forbedringer - i tråd med de i Lokalplanen nævnte tiltag.

De foreslåede tiltag drejer sig dog først og fremmest om indretning og forandringer af byens rum: - gader og pladser. Det helt store og gennemgribende behov er nok at finde i de bebyggede strukturer, men dog mest af alt i selve byens ældre bebyggelse, der - hvor den har den største kulturhistoriske betydning - lider under det største forfald.

Nok kan gode fysiske rammer være roden til god trivsel, men vigtigst faktor er og bliver dog ildsjælenes iver og engagement, hvis et projekt skal lykkes og kunne vare ved...

John Kronborg Christensen

Dec. 2014

- et oplæg fra en flok ildsjæle...

Udarbejdet af Center for Historie & Håndværk v./ arkitekt m.a.a. John Kronborg Christensen i samarbejde med Bevarings- og forskønnelsesudvalget og Sønderborg Kommune.

- Områdegrænse / delgrænse
- Matrikler - medtaget i plan
- Matrikler - medtaget og bearbejdes
- Matrikler - medtages ikke
- Område B - afventer endelig bearbejdning
- Fredede huse / fredningsforslag
- Huse medtaget i planen / evt. ?
- Gader, veje og stier i området

Hertugbyen Augustenborg - en visionær plan for fremtiden
 - et oplæg fra en flok ildsjæle

Oversigtsplan af udvalgte områder

- udarbejdet af:
 John Kronborg Christensen, arkitekt m. a. s.
 Købingsmarkvej 40, 6430 Nordborg

Mål:

ikke i målestok

dato:

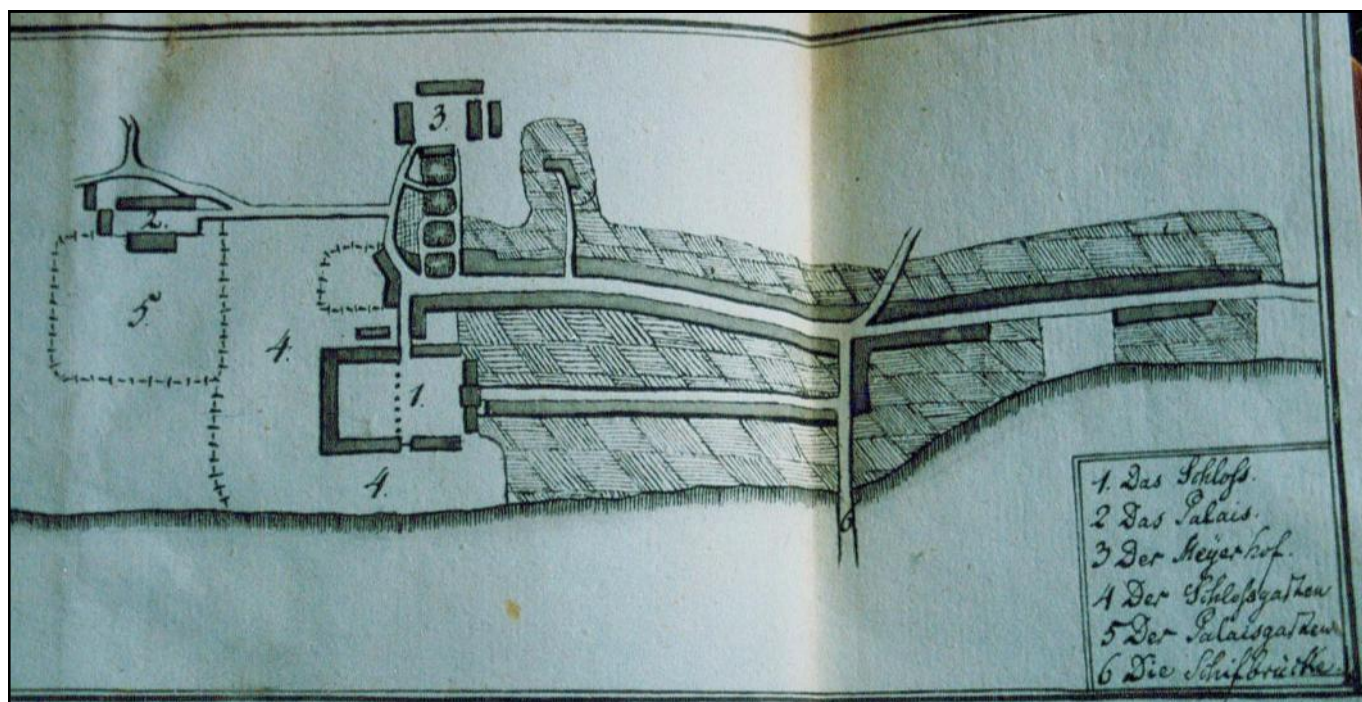
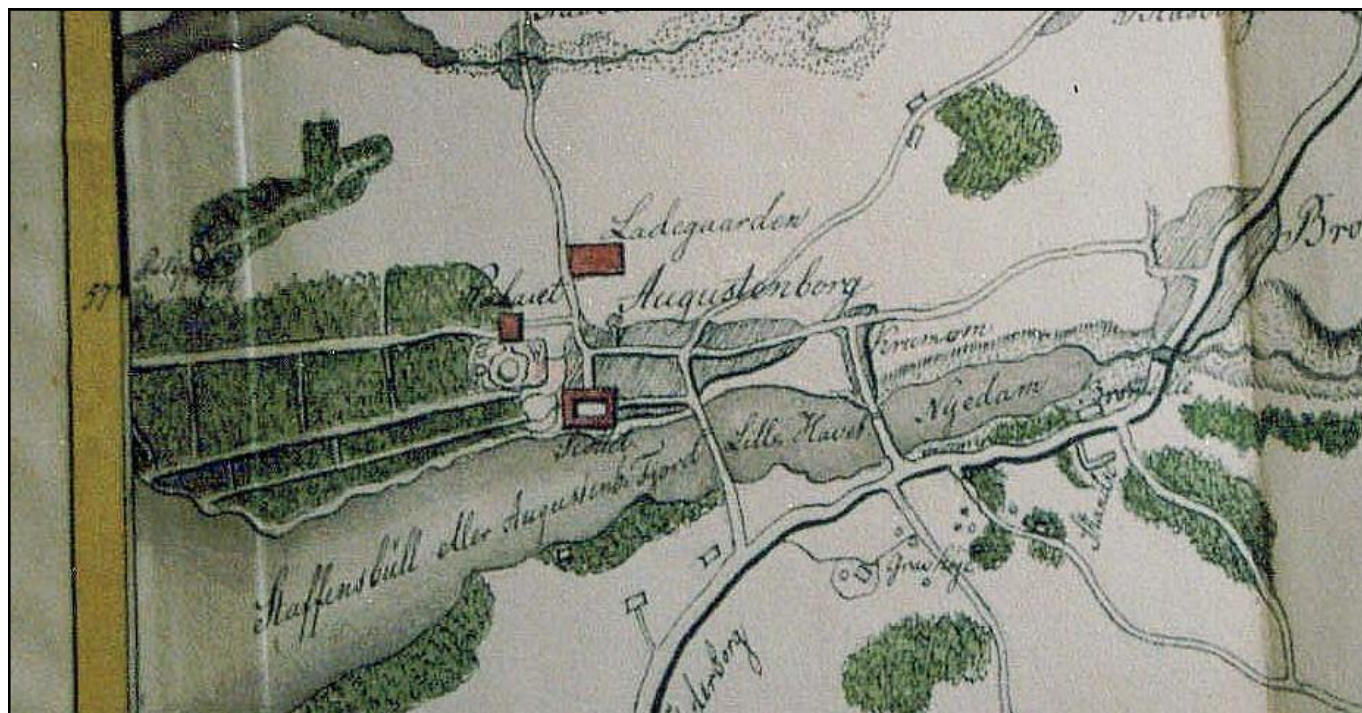
december 2014

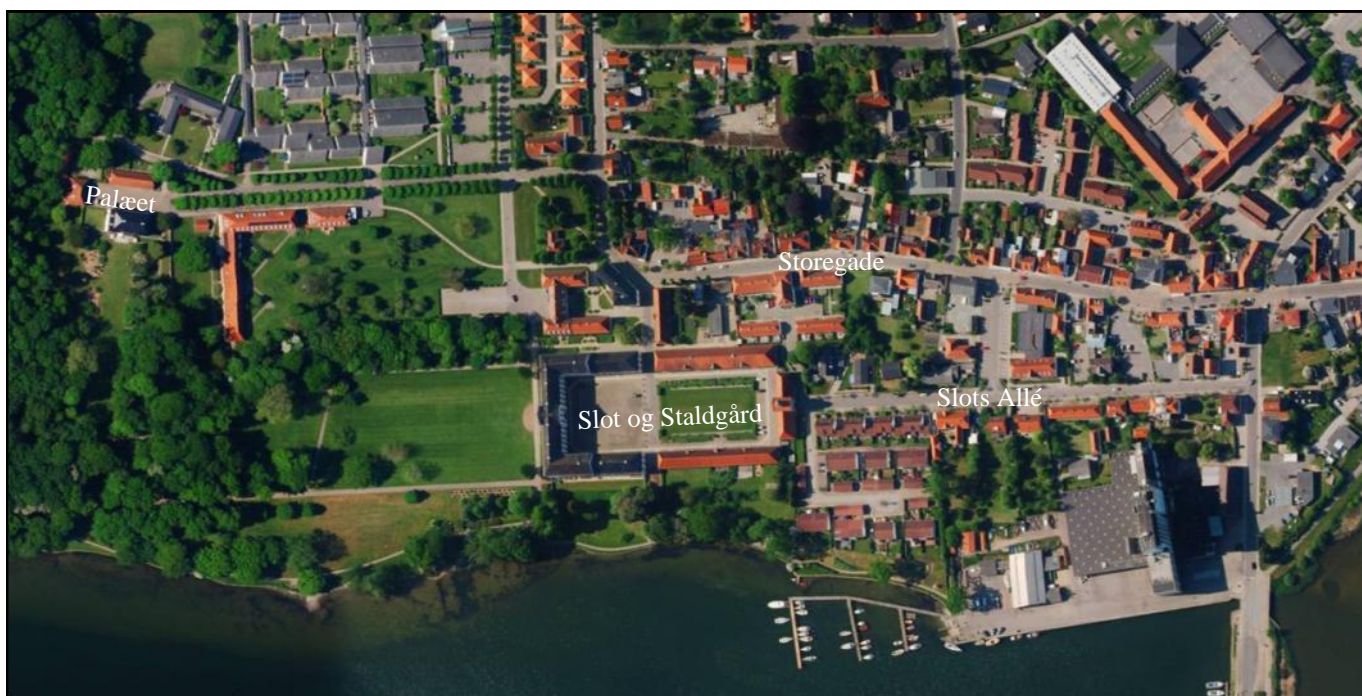
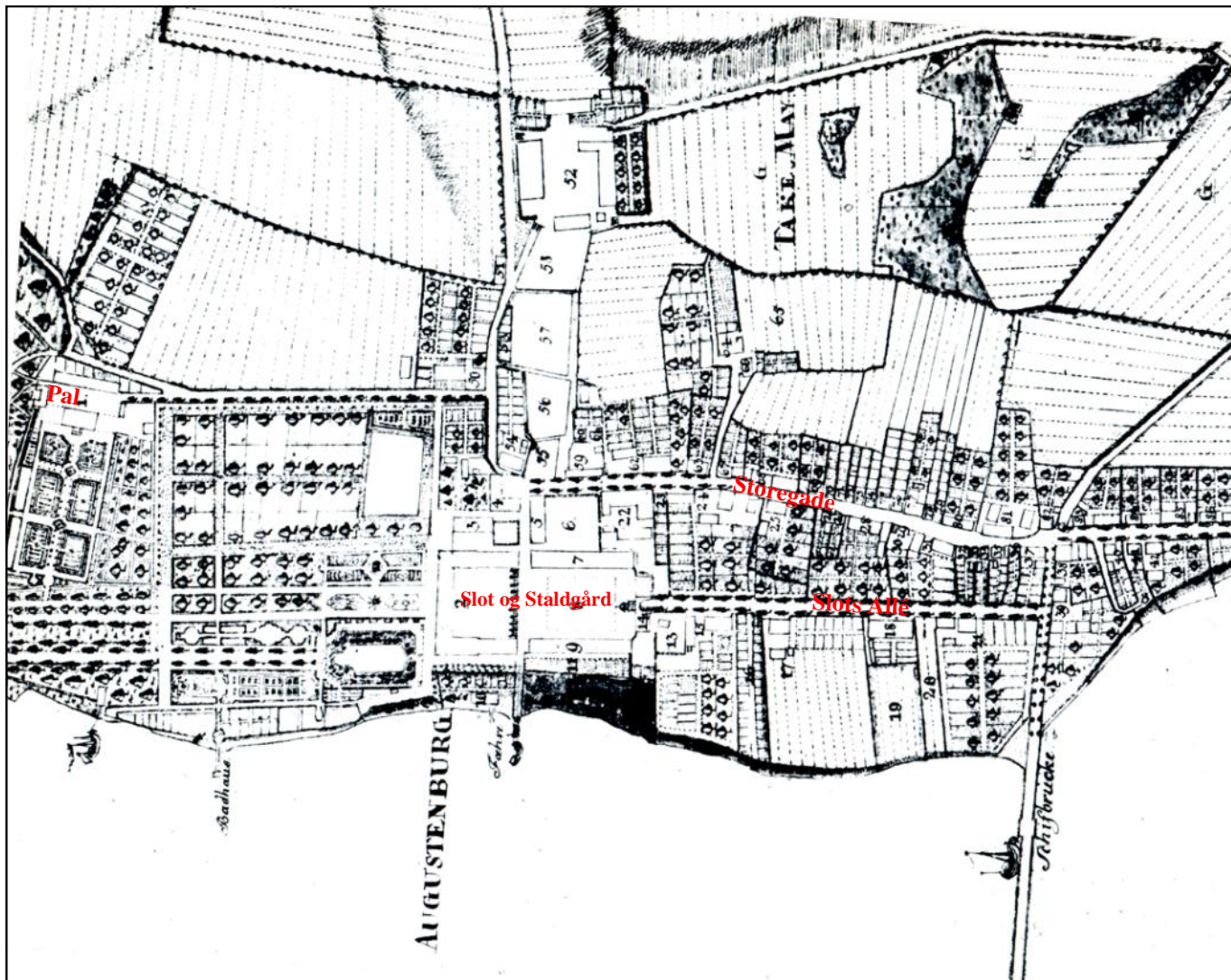
Hertugbyen Augustenborg

- kortenes historie - Augustenborg fra anlæggelsen i 1700-tallet til nu

Fra de ældste kort - tegnet efter Augustenborgs anlæggelse i begyndelsen af 1700-tallet - til de nyeste luftfoto-kort fra KRAK ses tydeligt, hvor velbevaret den historiske bykerne er - med gadenet og bebyggelsen omkring slottet.

Slottet, Palæet, Ladegården, byens hovedgader Storegade og Slots Alle, dæmningen over fjorden, ja selv rester af alleerne er bevaret. På kort fra 1796 (side 5 øverst) ses endog en matrikulering, som kan genkendes den dag i dag.

Hertugbyen Augustenborg

- fortiden, nutiden - og fremtiden?

Ved Augustenborg Fjord på Als ligger en komplet hertugby fra 1700-tallet med slot, palæer, park og en by fuld af fine rokokohuse.

Hertug Ernst Günther købte 1651 landsbyen Stavnsbøl og gjorde den til godset Augustenborg.

I årene 1764-76 byggede hertug Frederik Christian den Første et nyt slot med staldgård og porttårn. Samtidig byggede hoffets ansatte huse i byen.

I 1786-88 blev Palæet bygget til enkehertuginde Louise Augusta i 1816-1843.

Hertugfamilien flygtede efter at have deltaget i borgerkrigen 1848-50 på Slesvig-holstensk side.

I 1848 og igen i 1864 blev slottet benyttet til lazaret. Fra 1878-1919 fungerede slottet som kvindeseminarium.

Efter mange protester blev slottet i 1932 ombygget til psykiatrisk hospital, hvilket det har været benyttet til siden.

Region Syddanmark har imidlertid besluttet at lukke det psykiatriske hospital i Augustenborg.

Dette vil betyde et stort tab af mange funktioner og arbejdspladser for byen.

Omvendt vil det frigive et stort potentiale for at skabe en mere attraktiv by i fremtiden.

Slottet - og Staldgården i forgrunden

Storegade - vestre ende

"Hospitalet" - i Slots Allé

Storegade - vestre ende

Hertugbyen Augustenborg

- de fysiske rammer

Augustenborg slot og by er smukt beliggende ned til Augustenborg Fjord med marina og erhvervs-havn.

Slottet og slotspark (områderne C på Oversigtsplan) i byens vestre del fremstår flot og velholdt, grundet sine mange år i regionens drift.

Parken er et fristed for alle, og anvendes hvert år til bl.a. store friluftsansatninger og koncerter med mange tusinde besøgende.

Byen (områderne A på Oversigtsplan) har haft en meget smuk anlagt slotsgade, Storegade, med fornemme huse på række, der fører direkte frem til slottet. Desværre er flere af denne gades mest værdifulde huse meget misligholdt. Dette efterlader et stærkt indtryk af en by i en negativ udvikling.

Storegade er samtidig byens oprindelige handelsgade. Her er det tydeligt at se, at der ikke længe er et marked for de små, lokale og traditionelle butikker. Mange af butiksløkalerne står derfor med tomme vinduer.

Bydelens huse er overordnet i rimelig god stand, men i den mest centrale del af byen, hvor de største arkitektoniske kvaliteter er at finde, er by-

en meget misligholdt, hvilket i meget høj grad skader det samlede indtryk af byen.

Slotsallé, hvor den oprindelige lindeallé er gen-etableret, fører i lige linje frem til slottet gennem staldgårdens stringente anlæg.

I modsætning til Storegade er bebyggelsen her lidt mere spredt. Gaden præges af en del nyere bebyggelse, der i nogen grad underordner sig den eksisterende bebyggelse. Der er dog også her enkelte fredede og ældre, bevaringsværdige bygninger med kvaliteter. Den største forringelse af gadebilledet her er gennembrydninger i husrækken mod Storegade i nord med anlæggelse af parkeringspladser.

Havnen (Område B på Oversigtsplan) er endnu i anvendelse om end ikke til ud- og indskibning. Havnearealet indtager en meget dominerende plads ved indkørslen til byen fra hovedlandevejen og virker med sine rodede og alligevel næsten øde arealer og voldsomme silobygninger som et negativt og næsten "truende" vartegn for byen.

På fjordens søndre side - modsat byen og slottet - ligger en marina, et hotel og en havnekro. De mange pladser med oplagte både, værksteder og skure giver området et noget rodet indtryk.

Storegade - vestre ende

T.v. - Slots Allé - nu og før.
 T.h. - Storegade med tomme forretninger.
 Nederst t.v. - , havnepladsen med dominerende siloanlæg.
 Nederst t.h. - marina langs fjordens søndre bred.

Hertugbyen Augustenborg

- stedbundne resurser

Smukke landskaber og et kuperet terræn kendetegner Augustenborg, der er beliggende med Augustenborg Fjord og Lillehav mod syd. Der er således meget store landskabelige kvaliteter i byens omgivelser.

I fjordens bund længst mod øst ligger Bro Vold - et tidligmiddelalderligt voldsted, som vidner om bebyggelse og liv på stedet i tusinde år.

Der er i dag etableret en cykelsti, der giver alle mulighed for at nyde de landskabelige kvaliteter omkring byen og fjorden. Cykelstien løber på den nordlige bred af Lillehav.

Fra byens havn og marina er der fine muligheder for at opleve fjorden og landskaberne omkring.

Augustenborg Slotspark og skoven vest herfor, som er en del af den oprindelige barokhave fra 1700-tallet med bevarede lindealléer og andre, ikke uvæsentlige historiske elementer, byder desuden på meget smukke landskabelige oplevelser meget tæt på byens centrum.

Denne oplevelse er desuden suppleret med skulpturer i Palæets park, og samlet set er der tale om meget høje kvaliteter i landskaberne i og ved Augustenborg.

Fjorden - set fra dæmningen mod vest

Enkehertuginde Louise Augustas Palæ i Slots-parkens vestre ende er kunstgalleriet **Augustina** i dag indrettet. Et spirende tiltag, der har fundet det muligt at skabe liv i en ellers måske opgivet bygningskulturel perle.

Den tilhørende park er indrettet med skulpturelle oplevelser og giver oplevelsen af det smukke parklandskab en ny dimension. Der er fri adgang til parken.

Hertugbyen Augustenborg

- *stedbundne resurser*

- *mere lokal kunst...*

I Augustenborg er en af de primære sociale resurse kunstgruppen **KunstPunkt**, der blev oprettet i 2010 og i dag har 170 medlemmer. Gruppen arbejder for styrkelse af og forståelse for kunsten i Sønderborg Kommune generelt, men fordi gruppen er fysisk placeret i det gamle posthus i Augustenborg, har deres virke allerede haft sin indflydelse i byen.

Det tidligere rådhus i Augustenborg, hvoraf bygningen mod Storegade er fredet, er desuden indrettet til åbne kunstnerværksteder, kaldet **KunstVærket**, hvor 50 kunstnere har deres små atelier.

Sammen med skulpturparken og det indrettede kunstcenter **Augustina** i Palæet i slotsparken er Augustenborg blevet en lille "kunstnerkoloni", hvor kreative kræfter fra hele omegnen samles.

- *og lidt lokalmuseum...*

På Slottet er såvel det oprindelige slot og dets hertugelige beboere og gæster gennem tiden - bl.a. H.C. Andersen (se skitse herunder) - samt slottets tid som psykiatrisk hospital vist gennem mindre udstillinger.

Forfaldne huse behøver hjælp

- kulturhistorie, kulturarv og kulturmiljø

Augustenborg slot fungerer i dag som et levende kulturmiljø. Fordi der i mange år har været psykiatrisk hospital i de smukke bygninger og landskaber, er bygningerne løbende blevet anvendt og vedligeholdt.

Slotsbyen har en lang række af huse bl.a. langs Storegade, som smukt og stærkt fortæller historien om sammenhængen mellem byen og slottet. Desværre er kulturmiljøet omkring selve slotsbyen i en trist forfatning. En meget stor del af disse bygninger er voldsomt misligholdte.

En renovering af bygninger og genopretning af gader og pladser vil ikke bare sikre kulturarven

og det unikke miljø, men i høj grad gengive byens sin status som "Hertugby" og sprede stolthed til såvel beboere som besøgende.

Havneområder kan finde ny anvendelse ?

Augustenborg er også en havneby med en fungerende lille erhvervshavn og en marina.

Fordi havnen er i funktion, er den ikke nødvendigvis med til at gøre Augustenborg mere attraktiv, da den fremstår rodet og beskidt, som fungerende havne gør.

Også marinaen kan for ikke-sejlsportsfolk virke noget rodet og måske "forbudt område". Men her findes dog også attraktive spisesteder på både Fjorhotellet og i Skipperkroen.

Og ikke desto mindre er der også her tale om et levende kulturmiljø tæt på byen, og netop havneområderne og fjorden er steder, hvor byens landskabelige kvaliteter opleves særdeles godt.

En indsats for på sigt at omorganisere disse områder ville kunne tilføre hele Augustenborg nye kvaliteter - nye kvalitative miljøer, med mulighed for nye udfoldelser og aktiviteter.

Hertugbyen Augustenborg

- projektet / visionen - behov og drømme

Det er for såvel borgerne i Augustenborg som Sønderborg Kommune visionen at genskabe de oprindelige bygnings- og miljømæssige kvaliteter i den gamle bydel og skabe nære relationer mellem denne, slottet, havneområdet og fjorden.

Overordnet set ønskes at skabe et stærkt, kulturelt centrum omkring Augustenborg by og slot, hvor ildsjæle, borgere og handelsfolk i skøn forening opretholder og formidler den lokale kulturarv gennem dagligdags liv, aktivitet og bl.a. historisk levendegørelse.

En række fysiske tiltag og handlinger er i den anledning både nødvendige og ønskelige:

I den gamle bykerne - områderne A:

- alle gamle bygninger langs Storegade og Slots Allé, hvoraf mange er fredede eller bevaringsværdige, skal gennemgå større eller mindre renoveringer og ombygninger/ tilbageføringer, lige som senere "huller" i gadebilledet skal udfyldes med nyt byggeri, således at gadebillederne igen fremstår i en samlet, historisk helhed med slottets bygninger.

- gadeforløb og rum skal omlægges / genoprettes i størst muligt omfang for at genskabe et historiske gademiljø, som kan fremme oplevelsen af byen.

Forfald huse og tomme butikker gør ingen gavn...

- det gør liv og indlevelse

Hertugbyen Augustenborg

- projektet / visionen - i den gamle bykerne

- enkelte ejendomme skal renoveres og indrettes med særlig henblik på at indgå aktivt som formidlingssteder - som egentlige museumshuse eller som rum for udstillinger m.m..

- hvor moderne forretninger i Storegade er eller måske snart vil blive lukket, skal bygningerne genetableres i oprindelig form eller ombygges, så der i stedet kan etableres unikke forretninger med lokale specialiteter og serveringssteder - f.eks. "Slotskøkkenets specialiteter", "Slotskonditoriet"

og "Hertug Günthers Pub". Andre bygninger vil kunne huse værksteder for småhåndværkere - evt. drevet på frivillig basis som "reenactors" - levendegjort historie.

Byen og dens forretningsliv skal således omlægges til en unik turistattraktion på alle tænkelige niveauer, med høj kvalitet og autenticitet, som vil være til gavn for hele Augustenborg - gøre stedet til noget ganske særligt i kraft af byens egne indbyggere og stedets fysiske potentiale.

Inspirerende ideer og tanker for fremtidigt liv i Augustenborg...

Hertugbyen Augustenborg

- projektet / visionen - på havneområdet og langs fjorden

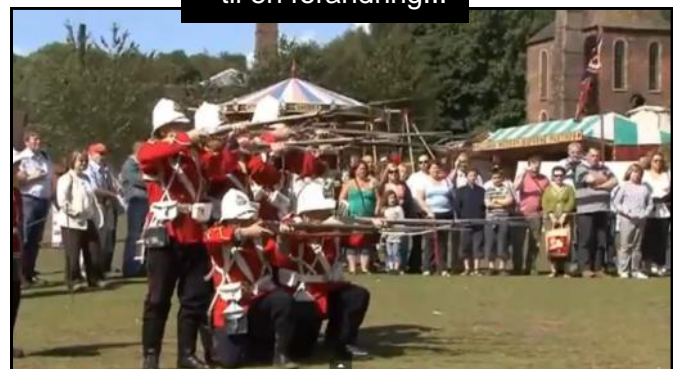
På havneområdet og langs fjorden - område B:

- på sigt skal havneområdets bygningsmasse sænkes. Skæmmende og ikke anvendelige bygninger fjernes og øvrige bygninger samt bygninger af kulturhistorisk værdi renoveres til nye formål og anvendelser. F.eks. Det gamle pakhus med mansardtag.

- en del af arealet må nødvendigvis også tilgode-se et parkeringsbehov for besøgende i byen, da denne i størst muligt omfang ønskes "bilfri".

- stier og passager skal etableres / udbygges for at skabe sammenhæng mellem byen og havnen / fjorden.

- overordnet set skal den frilagte havneplads om-dannes til kulturhistorisk "tumbleplads" for byens borgere - til markeder, arrangementer eller faste aktiviteter - som f.eks. et "historisk skibsværft" for træskibe. Det lokalt tilhørende bådelaug - med vikingskibet "Sebbe Als" - kunne indgå her.

Hertugbyen Augustenborg

- projektet / visionen - og på Slottet

"rigtige" mænd (og kvinder) vil have træskibe...

"edjutainment" (lærerig underholdning)

- noget for alle
- og for fremtiden...

Slottet og slotsparken - områderne C:

Set i lyset af, at Region Syddanmarks lukker det psykiatriske hospital i Augustenborg med udgangen af 2015, og at slottet dermed er blevet sat til salg, er slottets fremtidige ejerskab og anvendelse uvis.

Det er derfor kommunens såvel som borgernes hensigt i fællesskab at finde løsninger til en alternativ brug af slottet, som på bedst mulig måde kan tjene udviklingen i et "nyt" Augustenborg.

Der arbejdes for tiden på flere fronter med denne opgave, som endnu er uløst. Men det er helt klart, at planerne for slottets fremtid også er en væsentlig del af projektet for "Hertugbyen Augustenborg".

